

Standardní Eurobarometr 82

**VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE
Podzim 2014**

NÁRODNÍ ZPRÁVA

ČESKÁ REPUBLIKA

Tento výzkum byl zadán a koordinován Generálním ředitelstvím Evropské komise pro komunikaci.

Tato zpráva byla zpracována pro Zastoupení Evropské komise v České republice.

Dokument nereprezentuje stanoviska Evropské komise.
Názory a interpretace v něm obsažené reprezentují výhradně pohled autora.

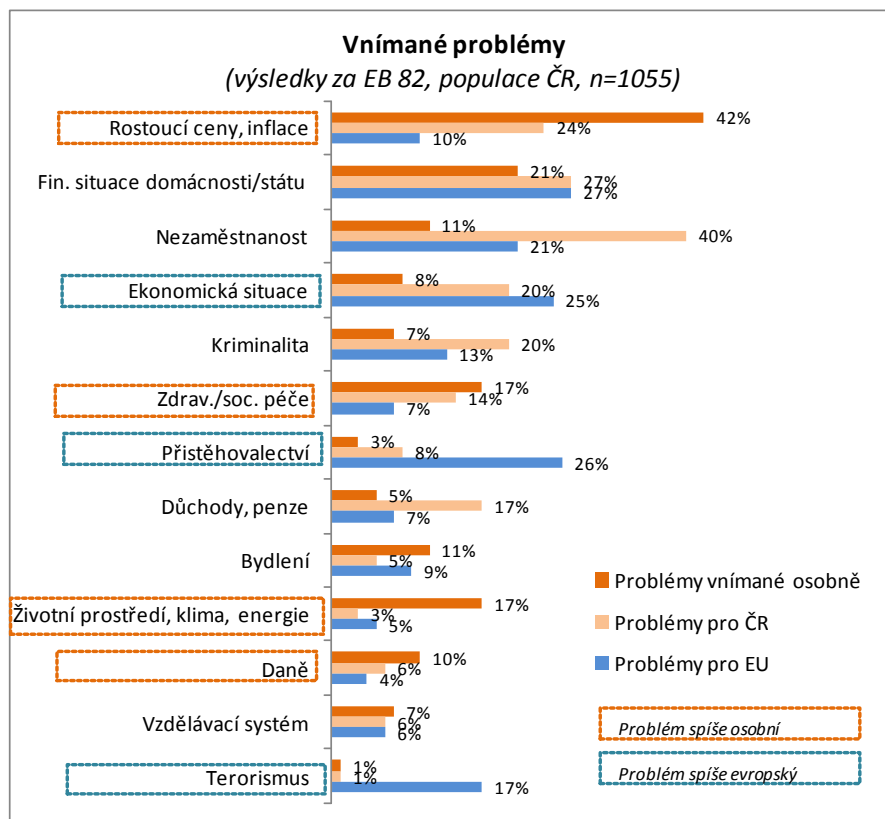
Standardní Eurobarometr 82 / Podzim 2014 – TNS Opinion & Social

Obsah

I.	Problémy, kterým čelíme	1
1.	Problémy, které vnímá česká společnost	1
II.	Charakteristiky EU	3
1.	Jakou představu EU vyvolává	3
2.	Co konkrétně pro nás EU znamená	4
3.	Osobní hodnoty a jejich průnik s hodnotami EU.....	5
III.	Důvěra v EU a její budoucnost	7
1.	Důvěra v EU a v její směřování	7
2.	Důvěra v národní a nadnárodní instituce.....	8
IV.	Imigrace.....	9

I. Problémy, kterým čelíme

1. Problémy, které vnímá česká společnost

• *Otázka: Jaké jsou 2 nejdůležitější problémy, kterým čelíte Vy osobně?*

• *Otázka: Jaké jsou 2 nejdůležitější problémy, kterým čelí ČR?*

• *Otázka: Jaké jsou 2 nejdůležitější problémy, kterým čelí EU?*

V rámci podzimní vlny standardního Eurobarometru s pořadovým číslem 82 (dále jen EB82) se jedna sada otázek zaměřila na vnímání aspektů našich životů, které jsou těživé pro nás osobně, pro naši zemi a také pro Evropskou unii.

Pro občany České republiky jsou nejpalčivějším problémem současnosti rostoucí ceny a inflace.

Jako jeden ze dvou hlavních problémů jej uvádí 42 % Čechů. Na druhém místě je pak finanční situace jejich domácností – jako problematickou ji uvádí pětina (21 %) české veřejnosti. Tyto možnosti uvádějí častěji osoby, které mají horší socioekonomickou situaci nebo problémy s placením nájmu, nezaměstnaní a lidé obecně nespokojení se svým životem. Z hlediska věku je zajímavé, že ve většině případů nejde o starší lidi. I když i tato skupina osob pociťuje nedostatek financí, tento problém je upozaděn jiným, daleko silněji vnímaným, a to problémem zdravotní a sociální péče. Zatímco průměr v hodnocení tohoto problému za celou ČR činí 17 %, u osob starších 65 let je to 34 % – tedy dvojnásobek.

Naopak pro Čechy osobně není téměř žádný problém terorismus (1 %), vzdělávací systém (7 %) nebo, a to poněkud překvapivě, daně (10 %). Obecně jsou daně na předních místech hlavně u jihoevropských zemí (Itálie, Řecko, Francie přes 30 %, Portugalsko 23 %). Naopak nejmenší problém představují daně pro nové členské země (dále NČZ13). U těchto zemí jsou stejně jako v případě ČR daně dosti upozaděny na úkor rostoucích cen a inflace.

Zajímavá je také situace v severských zemích. Švédové, Dánové, Finové a částečně i Britové vnímají daně jako velmi malý problém, a to přesto, že zde funguje velmi silné přerozdělování daní ve prospěch sociálního státu. Na druhé straně se ale ukazuje, že obyvatelé těchto zemí jako velmi silné osobní problémy vnímají zdravotnictví a sociální služby (Švédsko 38 %), systém vzdělávání (Švédsko 21 %) nebo důchody (Švédsko 27 %).

Opět jako v mnoha obdobných výzkumech se u Čechů silně projevuje „efekt paniky“. Zatímco osobně trápí problém nezaměstnanosti, důchodů nebo kriminality jen okolo 10 % populace (většinou ty, kteří jsou těmito problémy sami reálně zasaženi), jako problém pro Českou republiku tyto problémy jmenuje 40 % (nezaměstnanost) resp. téměř 20 % (kriminalita, důchody).

Je tedy zřejmé, že Češi (kteří se v tomto ohledu nijak neliší od evropského průměru) osobně necítí tyto problémy jako příliš palčivé, ale v závislosti na rozhovorech se svými blízkými, sledování médií apod. často přejímají obecně prezentované obavy.

Hlavním vnímaným problémem pro Českou republiku je nezaměstnanost. Jako jeden ze dvou hlavních problémů ji jmenuje 40 % osob. Na druhém místě je státní dluh (27 %), následují rostoucí ceny (24 %) a kriminalita (20 %). Především u nezaměstnanosti a kriminality je nepoměr mezi osobním ohrožením a označením problému pro ČR velmi vysoký.

Problém vnímané kriminality je v ČR zajímavý ještě z několika dalších hledisek. Češi jsou mezi 34 zkoumanými zeměmi (EU28 + 6 kandidátských zemí) na 3. místě, a to za Černou Horou a Albánií. Češi tedy vnímají problém kriminality pro samotnou ČR jako velmi zásadní, v podstatě nejvíce z celé EU28. Situace je o to zajímavější, že v hodnocení problému kriminality pro ČR se jednotlivé sociodemografické skupiny příliš neliší. A pokud existuje nějaká skupina osob, která tento problém jmenuje **častěji než ostatní, pak jsou to především lépe situovaní lidé** (podnikatelé a ti, kdo se sami řadí do vyšší třídy) a lidé, kteří věří tomu, že se česká i evropská ekonomika v budoucnu zlepší. Nejedná se tedy o skupinu osob s nižším socioekonomickým statusem a s negativními výhledy do budoucna, od kterých bychom častější jmenování kriminality jako problému pro ČR očekávali spíše (souvislost s častější generalizací problému romského etnika či jiných skupin, jako jsou drogově závislí apod.).

Obecně můžeme definovat některé problémy jako spíše osobní, tedy takové, které jsou problémem především samotných lidí, ale nejsou tak zásadní pro Evropu, **a jiné problémy jako spíše evropské,** tedy takové, které nejsou pro nás osobně důležité, ale lidé je vnímají jako problém pro vyšší správní celek (národní stát, EU). Ve většině případů lze jasně vidět závislost problému na míře „osobní angažovanosti“ – tedy čím „vzdálenější“ instituce je, tím více/méně na ni problém dopadá.

Typickým případem evropského problému jsou mezi Čechy **ekonomická situace, přistěhovalectví a terorismus**. Na osobní rovině nejsou tyto problémy prakticky vůbec důležité, zatímco čím větší je územní celek, tím větším se problém stává. Detaily včetně srovnání s Německem a Portugalskem ukazuje následující tabulka:

Tab. 1: Rozdíly ve vnímání problému osobně a jako problému pro EU

	CZ			EU28			DE			PT		
	OSOBNĚ	EU	rozdíl	OSOBNĚ	EU	rozdíl	OSOBNĚ	EU	rozdíl	OSOBNĚ	EU	rozdíl
Ekonom. situace	8 %	25 %	17 %	14 %	33 %	19 %	7 %	24 %	17 %	16 %	32 %	16 %
Terorismus	1 %	17 %	16 %	2 %	11 %	9 %	2 %	14 %	12 %	1 %	4 %	3 %
Přistěhovalectví	3 %	26 %	23 %	5 %	24 %	19 %	6 %	37 %	31 %	2 %	6 %	4 %

Z tabulky je vidět, že Češi se v tomto směru nijak nevymykají evropskému průměru. Téměř pro žádného Evropana není osobně problémem terorismus nebo přistěhovalectví (průměr EU28 je 2 %, resp. 5 %), ale mnohem více Evropanů má dojem, že v zásadě mají zatím jen štěstí, že se jich tyto problémy netýkají, protože obecně pro Evropskou unii to problémy jsou (průměr EU 11 %, resp. 24 %).

V Německu je rozdíl mezi osobním ohrožením přistěhovalectvím (6 %) a dojemem, že přistěhovalectví je pro EU problém (37 %), nejvyšší z celé EU28. Na druhé straně Portugalsko má tento rozdíl nejmenší, stejně jako poměr u vnímání hrozby terorismu. U vnímání hrozby terorismu Češi vynikají. Rozdíl 16 procentních bodů je druhý nejvyšší, těsně za Bulharskem (17 p. b.). Zde je nutné si uvědomit, že sběr dat pro EB82 proběhl ještě před výraznější aktivizací hnutí PEGIDA a před teroristickými útoky v Paříži.

Česká veřejnost se v hodnocení některých problémů do určité míry liší od evropského průměru. V osobní rovině jsou pro ni důležitější rostoucí ceny a inflace (42 % ČR oproti 30 % EU28), ale méně důležité nezaměstnanost (11:19 %) a daně (10:17 %). Na druhé straně jsou Češi více než průměrní Evropané přesvědčeni o hrozbě terorismu pro EU (17:11 %), ale jako méně důležité problémy vidí pro EU nezaměstnanost (21:29 %) a ekonomickou situaci obecně (25:33 %). **Názorově můžeme označit ČR jako zemi na pomezí mezi zeměmi nové Evropy NČZ13 a staré Evropy EU15.** V některých bodech (přistěhovalectví jako problém pro zemi, rostoucí ceny) se blíží spíše NČZ13, v jiných oblastech (zdravotnictví, přistěhovalectví jako problém pro EU) se blíží spíše EU15.

II. Charakteristiky Evropské unie

1. Jakou představu EU vyvolává

V rámci současné vlny EB82 bylo také zjišťováno, jaké představy v nás samotná Evropská unie vyvolává. **V tomto ohledu můžeme konstatovat, že propad pozitivních hodnocení zaznamenaných v minulých vlnách Eurobarometru se zřejmě již definitivně zastavil a obrátil.** I když v současné době existuje stále velká část osob, ve kterých Evropská unie vyvolává především záporné reakce, v naprosté většině zemí převažuje v populaci pozitivní hodnocení nad negativním.

Výjimkami z pravidla jsou 4 země – Velká Británie, Řecko, Kypr a také Rakousko. Pouze u těchto zemí existuje v populaci více osob, ve kterých EU vyvolává představu spíše negativní než pozitivní. U prvních 3 jmenovaných zemí se nejedná o žádné překvapení – Velká Británie má tradičně k EU velmi vlažný vztah, Kypr a Řecko (nejvýraznější převaha negativních odpovědí) EU nevnímá dobře kvůli ekonomickým opatřením. Poslední země – Rakousko – je ale překvapením. Negativních asociací s EU je tam ještě dokonce více než ve Velké Británii. Pokus o vysvětlení tohoto jevu následuje v další kapitole.

Naopak největší podíl osob smýšlejících o EU pozitivně vykazují země ze skupiny NČZ13 (zvláště Polsko, Rumunsko a pobaltské státy), kde je převaha pozitivních odpovědí nad negativními dosahuje více než 40 %. Do značné míry to zejména v případě pobaltských států a Polska může souviset s jejich větší geografickou blízkostí Rusku. Obyvatelé těchto zemí tak na EU přes všechny její vnímané nedostatky pohlížejí jako na jedinou alternativu vlivu svého velkého východního souseda.

Další zajímavostí je pak rozdělení 6 kandidátských zemí na 2 rozdílné skupiny. První jsou velmi silní příznivci EU (Albánie dokonce 80 % pozitivních asociací, Bývalá jugoslávská republika Makedonie a Černá Hora), na druhé straně jsou jedni z největších skeptiků (Turecko, Srbsko, Island). V případě balkánských států se zdá evidentní zaměření „menších zemí“ směrem k EU.

Češi jsou v evropském měřítku typicky podobnější spíše populacím zemí EU15 než NČZ. Znamená to tedy, že pozitivních asociací s EU je u nás méně než v jiných nových členských zemích, a jsme tak pod průměrem EU28. Skupina NČZ13 má totiž daleko pozitivnější přístup k EU než skupina zemí EU15. Pozitivní asociace s pojmem „Evropská unie“ uvádí mezi Čechy 37 % osob, neutrální postoje zaujímá 40 % populace a 22 % si s pojmem EU spojuje spíše negativní asociace. **Při porovnání podílů pozitivních odpovědí je ČR na 26. místě z 34 hodnocených zemí.** Pozitivnější asociace spojené s EU mají spíše mladí lidé, zvláště studenti, vysokoškolsky vzdělaní lidé a obecně osoby s vyšším socioekonomickým statutem. Pozitivní asociace mají mezi Čechy samozřejmě také ti, kteří EU důvěřují a mají za to, že Evropa dělá správné kroky k překonání vleklé ekonomické krize.

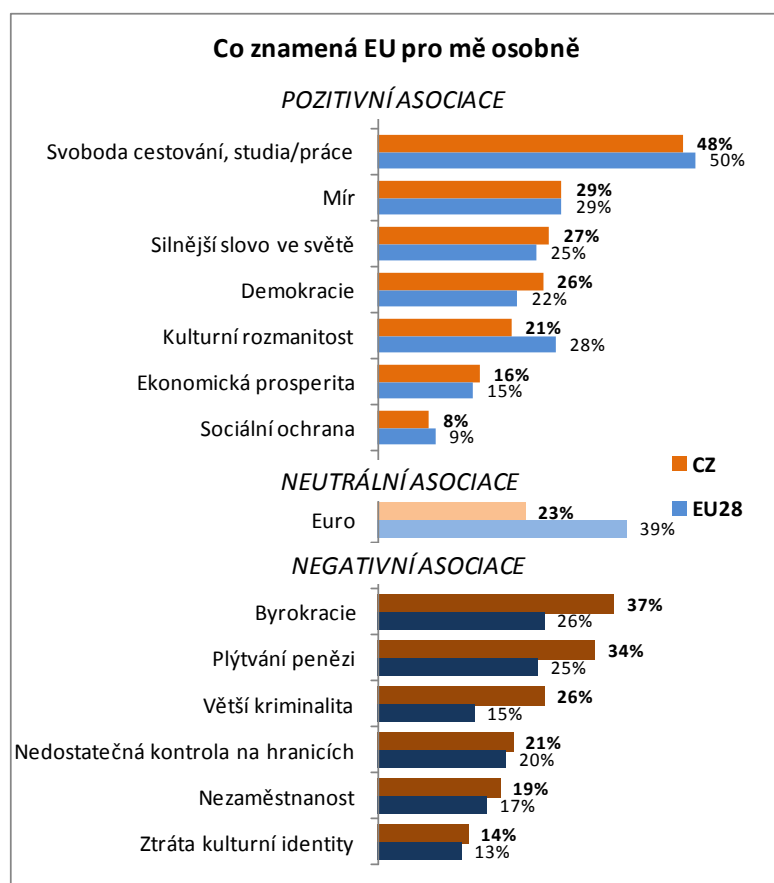
I když jsou Češi vzhledem k EU obecně spíše skeptičtí, v porovnání se situací před rokem (podzim 2013) vykazují výraznou změnu názoru. V roce 2013 bylo hodnocení EU mezi Čechy extrémně špatné, nyní míra pozitivního hodnocení českou společností výrazně stoupla. Mezi 28 členskými státy se jedná o 4. největší změnu (na prvních 3 místech jsou Portugalci, Rumuni a Poláci). Situaci přehledně zobrazuje následující tabulka:

Tab. 2: Deklarované pozitivní hodnocení EU a porovnání s většími celky

	CZ	EU28	EU15	NČZ13
Pozitivní hodnocení EU 2014	37 %	39 %	35 %	51 %
Pozitivní hodnocení EU 2013	24 %	31 %	28 %	40 %
Rozdíl 2013 / 2014	13 %	8 %	7 %	11 %

Je tedy vidět, že skupina zemí NČZ13 má nejen obecně pozitivnější asociace s EU, ale zároveň je zvyšování podílu pozitivních odpovědí výraznější než u zemí EU15. Česká republika patří mezi skeptičtější země, ale současně se vnímání EU zlepšuje relativně dosti výrazně.

2. Co konkrétně pro nás EU znamená

Kromě obecných pocitů (pozitivních, neutrálních, negativních), které v nás pojem „Evropská unie“ vyvolává, se tradičně šetření Eurobarometr zaměřuje také na konkrétní asociace spojené s EU. **Vyhodnocení této otázky velmi dobře podporuje zjištění, že se vnímání EU jak v České republice, tak celkově ve všech zemích EU28, mírně zlepšuje.**

Nejprve se ale podívejme, co vlastně pro obyvatele ČR a také všechny Evropany EU znamená. Asociace jsou pozitivní, negativní a jedna asociace (Euro) nebyla přiřazena ani k jedné skupině, neboť pro někoho je spojení s evropskou měnou pozitivní, pro někoho může být negativní. Rozdíly v hodnocení určitých položek jsou mezi jednotlivými zeměmi dosti velké, což svědčí o rozdílné důležitosti jednotlivých atributů.

Tato část EB82 trochu vysvětluje výše zmíněný problém relativně negativního hodnocení rakouské veřejnosti. Rakušané a společně s nimi také Němci jsou na prvních místech v asociacích jako „nedostatečná kontrola na hranicích“ (33 %, resp. 29 %), „větší kriminalita“ (36 %, resp. 33 %) nebo „plýtvání penězi“ (37 %, resp. 40 %). Je tedy vidět, že Rakušané a Němci mají ze všech Evropanů největší obavy z nedostatečné kontroly na hranicích a tím pádem také ze zvýšení kriminality.

Obecně platí, že země EU15 a NČZ13 jsou celkově v hodnocení pozitiv na podobné úrovni, ale liší se v hodnocení negativ. Obyvatelé zemí „staré Evropy“ jmenují negativní asociace častěji než veřejnost zemí NČZ13. Česká republika se v tomto vzorci podobá (stejně jako v mnohých dalších aspektech) spíše zemím EU15 než NČZ13. **Pozitivní asociace jmenují Češi téměř shodně jako všichni Evropané. Jedinou výjimkou je kulturní rozmanitost, kterou Češi jmenují méně než průměr EU28. Nicméně u negativních asociací jsou Češi „nadprůměrní“. Ve všech sledovaných aspektech je podíl odpovědí vyšší než průměr EU28, nejvýrazněji se to projevuje u položek „byrokracie“ (rozdíl**

11 p. b.), „větší kriminalita“ (11 p. b.) a „plýtvání penězi“ (9 p. b.). Obzvláště u hodnocení aspektu „větší kriminalita“ jsou Češi s 26 % na 3. místě za již zmiňovanými Rakušany a Němci. Opět se zde setkáváme s velmi zvláštním efektem, kdy je pro Čechy dosti silným problémem kriminalita (viz hodnocení otázky „Co je problém pro ČR“ popsany výše). Tentokrát se nejedná o problém pro ČR, ale problém, který s sebou nese členství v EU. Tento aspekt ale na rozdíl od předchozí otázky častěji nejmenují osoby s vyšším socioekonomickým statutem, ale naopak spíše starší generace či lidé s nižším vzděláním i nižšími příjmy. Předpokládáme, že vysvětlení jevu je především ve faktu, že toto jsou převážně lidé s celkovým negativním postojem k EU (nemají v ni důvěru, myslí, že nedělá správné kroky na cestě z krize apod.). Tito lidé obecně častěji jmenují negativní asociace s EU, aniž by k tomu měli nějaký konkrétní důvod. Naproti tomu častější jmenování problému kriminality v otázce „problémy ČR“ může pramenit z frustrace vyšších vrstev z korupce, o jejímž rozšíření má většina české populace v souvislosti s ČR velmi špatné mínění.

Nicméně Češi v souvislosti s EU nejmenují jen negativa. Evropská unie pro většinu české populace znamená dosti významný aspekt svobody cestování, studia nebo pracovního uplatnění (48 %), mír (29 %), demokracii (27 %) nebo silnější slovo ve světě (26 %). Bohužel se stejně jako v předchozích vlnách ukazuje, že pro většinu české populace Evropa stále nepředstavuje to hlavní, co od ní veřejnost očekává – tedy ekonomickou prosperitu. Tuto asociaci s EU uvádí pouze 18 % české veřejnosti, především osoby s vyšším socioekonomickým statutem.

Češi tedy patří tradičně spíše mezi národy, které si s EU častěji než ostatní spojují negativní asociace. Nicméně jak již bylo řečeno, jejich postoj se během posledního roku změnil, a to v porovnání s ostatními zeměmi relativně dosti silně. Podrobnosti ukazuje následující tabulka:

Tab. 3: Odvozené pozitivní vnímání EU a porovnání větších celků

	CZ	EU28	EU15	NČZ13
Pozitivní asociace 2014	54 %	61 %	59 %	68 %
Pozitivní asociace 2013	48 %	56 %	53 %	67 %
Rozdíl 2014/2013	6 %	4 %	6 %	2 %

Pozn.: Údaje v tabulce jsou výsledkem vlastních výpočtů a jsou očištěny od vlivu frekvence jmenování všech atributů. Ukazovalo se totiž, že zásadní vliv na změnu měl celkový počet jmenování, kdy např. v ČR v roce 2013 bylo jmenováno průměrně 2,9 asociace, zatímco v roce 2014 3,5 asociace.

Z tabulky je patrné, že přestože Češi stále uvádějí pozitivní asociace s Evropskou unií méně než je evropský průměr, vylepšuje se u nich obraz EU více než ve většině evropských zemí. Potvrzuje se tak dříve uvedené zjištění, že v České republice dochází ke zlepšování obrazu EU. V tomto směru je Česká republika více podobná zemím EU15. Důvod je především ve faktu, že hodnocení Evropské unie v těchto zemích kleslo v minulosti více než u zemí NČZ13. Nové členské země tak mají „méně prostoru“ pro vylepšování vnímání EU než staré členské země. Česká veřejnost se v mnoha ohledech podobá spíše veřejnostem ze starých evropských zemí a ani tento případ není výjimkou.

3. Osobní hodnoty a jejich průnik s hodnotami EU

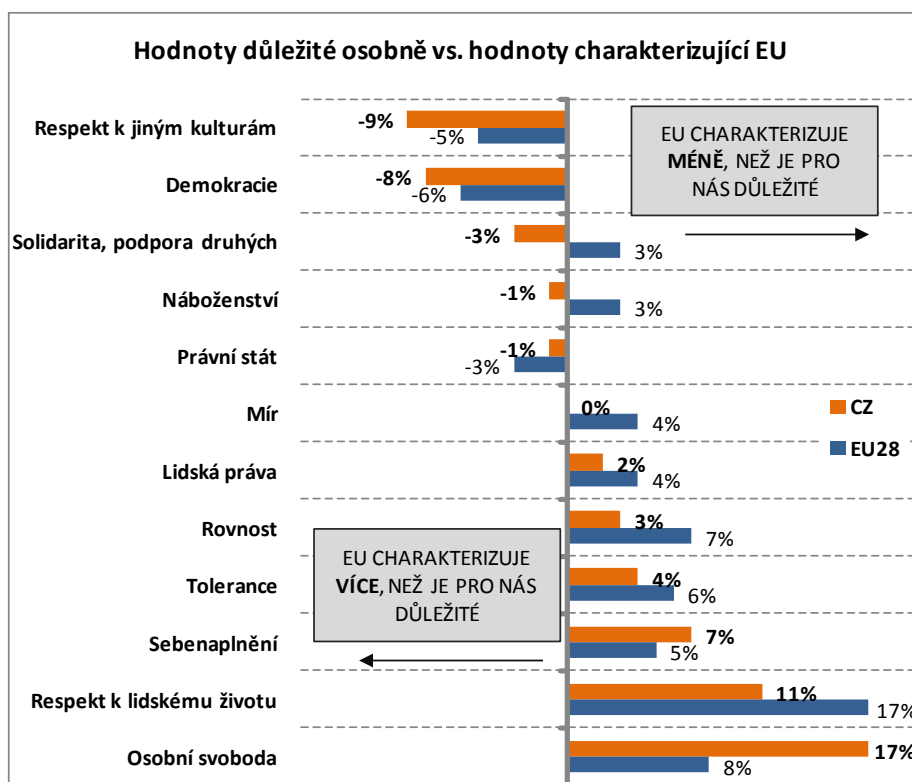
Kromě aspektů, které si s EU spojujeme, se EB82 zaměřil také na hodnoty, které jsou pro nás důležité, a bylo zjišťováno, zda jsou tyto hodnoty také charakteristické pro Evropskou unii. Možnosti hodnot byly předdefinovány a respondenti v rámci šetření vybírali ze seznamu následujících možností: *právní stát, respekt k lidskému životu, lidská práva, osobní svoboda, demokracie, mír, rovnost, solidarita a podpora druhých, tolerance, náboženství, sebenaplnění, respekt k jiným kulturám*. V tomto směru sice existují rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, které se dají do značné míry vysvětlit historickými zkušenostmi, nicméně porovnání větších celků (EU28, EU15 nebo NČZ13) sumárně nepřináší žádné větší rozdíly.

Z šetření můžeme vidět, že pro Čechy (a obecně i pro všechny Evropany) je nejdůležitější hodnotou mír. Jmenuje ho 46 % české veřejnosti. Na druhém místě je osobní svoboda (43 %), ale zde se již od evropského průměru Češi odlišují. Zatímco mezi Čechy tuto hodnotu jmenuje 43 % osob, evropský průměr je jen 25 %. Pro Čechy je tak osobní svoboda důležitější než pro většinu obyvatel EU28. V tomto ohledu se opět potvrzuje zkušenost opakovaně získaná v minulých vlnách šetření EB, že pro českou veřejnost je daleko důležitější osobní svoboda (tedy spíše pravicová hodnota) než rovnost a solidarita (spíše levicové hodnoty). Na dalších místech je pro Čechy hodnota lidských práv (32 %) a demokracie (27 %). Naopak na opačném konci pomyslného žebříčku se nachází respekt k jiným kulturám (3 %), náboženství (3 %) a rovnost (10 %).

Pořadí ČR mezi 28 členskými státy ve jmenování určitých hodnot potvrzuje zvláštnost české veřejnosti, tj. již zmiňované preference spíše pravicového pojetí hodnot. Např. hodnota „rovnost“ (ČR 10 %) je na 27. místě z 28. Stejná je situace i u hodnoty „solidarita“, kdy ČR (13 %) obsazuje 23. místo z 28. Celkově lze konstatovat, že opakovaně dochází při šetření EB k potvrzování poněkud neznámého jevu, a to že pro obyvatele zemí EU15 jsou tyto hodnoty (v ČR vnímány spíše jako levicové) daleko důležitější než pro země NČZ13, které většinou měly s reálným socialismem vlastní zkušenosti. Další zajímavostí je české hodnocení pojmů „respekt k lidskému životu“ a „respekt k jiným kulturám“. V hodnocení obou těchto atributů se ČR umístila shodně na předposledním místě z 28 sledovaných zemí. Je tedy vidět, že tyto hodnoty nejsou pro českou veřejnost příliš důležité a ČR se výrazně odlišuje od průměru EU.

Součástí EB82 bylo také zjišťování, jaké hodnoty vlastně EU reprezentuje. Podle Čechů Evropskou unii charakterizuje především mír (46 %), demokracie (35 %) a lidská práva (30 %). Naopak nejmenší podíl české veřejnosti si s EU spojuje hodnoty jako sebenaplnění (4 %), náboženství (4 %) nebo rovnost (7 %).

Pořadí jednotlivých hodnot, které jsou osobně důležité a které reprezentují EU, ale není mezi Čechy (a ani mezi Evropany obecně) úplně shodné. Rozdíly přehledně ukazuje následující graf:

Graf znázorňuje procentuální rozdíly u jednotlivých atributů, a to jako rozdíl mezi tím, co je pro nás osobně důležité, a tím, jaké hodnoty charakterizují Evropskou unii.

Záporná čísla znamenají, že daný atribut je více typický pro EU, než je důležitý pro nás osobně.

Kladná čísla znamenají, že daný atribut je pro nás osobně důležitější než to, že charakterizuje EU.

V grafu jsou zaneseny výsledky za českou populaci (CZ) a také za evropský průměr (EU28).

Rozdíly mezi osobním vnímáním jednotlivých atributů a jejich typičností pro EU nejsou nijak zásadní (maximálně se liší o 17 procentních bodů) – můžeme tedy obecně říci, že se jednotlivé hodnoty na osobní a evropské úrovni víceméně setkávají. Nicméně existuje několik zajímavých rozdílů. Z grafické podoby rozdílů důležitosti jednotlivých atributů osobně a pro EU vyplývá, že:

- některé hodnoty charakterizují EU víceméně ve stejné míře, jako jsou důležité pro nás osobně. Jsou to hodnoty „náboženství“, „právní stát“ a „mír“;
- některé hodnoty jsou pro nás osobně důležitější, než jaká je jejich typičnost pro EU. Jsou to hodnoty „osobní svoboda“, „respekt k lidskému životu“ a „sebenaplnění“;
- některé hodnoty jsou více typické pro EU, než jsou důležité pro nás osobně. Jsou to hodnoty „respekt k jiným kulturám“ a „demokracie“.

Interpretací těchto údajů můžeme dojít k zobecnění, že Evropskou unii charakterizují některé hodnoty, které však pro jedince nejsou tak důležité. Jedná se především o respekt k jiným kulturám a demokracii. Vysvětlení rozdílů u těchto dvou atributů je ale různé. U respektu k jiným kulturám se můžeme domnívat, že se jedná o důsledek typických postojů části populace, která se domnívá, že Evropská unie poskytuje až přílišný prostor „jiným kulturám“. Na druhé straně demokracie může být pro většinu osob tak samozřejmá, že v osobní rovině ji nepovažují za důležitou nikoliv proto, že by reálně důležitá nebyla, ale spíše proto, že ji ve svých životech berou jako samozřejmost.

Naopak existuje skupina hodnot, které nejsou pro EU typické, ačkoliv v osobní rovině důležité jsou. Je to především „osobní svoboda“ a „respekt k lidskému životu“. Zde může na první pohled zarazit nesoulad mezi hlavní charakteristikou EU jako „svoboda pohybu a práce“ (viz předchozí kapitola) a zároveň tím, že hodnota „osobní svoboda“ je pro lidi osobně důležitější, než to, že charakterizuje EU. Důvodem je především fakt, že zvláště v ČR stojí osobní svoboda na pomyslném žebříčku hodnot velmi vysoko. Na druhé straně, i když je tento atribut jako typická hodnota EU jmenován dosti velkou částí Čechů, nemá zde tak výsadní postavení jako v případě osobní důležitosti. Tedy jinak řečeno, ostatní atributy jsou pro EU typičtější a jmenování „osobní svobody“ se tak rozpouští ve jmenování ostatních atributů.

III. Důvěra v Evropskou unii a její budoucnost

1. Důvěra v EU a v její směřování

Tradičně se celoevropské šetření Eurobarometr zaměřilo také na vnímání důvěryhodnosti Evropské unie. **V tomto směru je česká veřejnost Evropské unii nakloněna více, než je evropský průměr, nicméně stále převažuje nedůvěra nad důvěrou.** V odpovědi na otázku „Jak důvěřujete Evropské unii“ odpovědělo celkem 43 % osob, že EU jako instituci důvěřuje, 48 % osob, že EU nedůvěřuje, a 9 % populace se k otázce nedokázalo nijak vyjádřit. Evropské unii důvěřují spíše mladší osoby, lidé s vyšším vzděláním a vyšším socioekonomickým statusem. Jsou to také ti, kteří mají za to, že EU funguje správně, jejich hlas je v Evropě slyšet a věří tomu, že EU jde z krize správným směrem. **Ve srovnání se situací před rokem se důvěra v Evropskou unii mezi Čechy i mezi Evropany zvýšila.** V případě ČR vzrostl podíl důvěřujících o 9 p. b., v evropském průměru pak došlo k nárůstu o 6 p. b.

Jiná situace je v případě důvěry v budoucnost EU. Zde je ČR spíše mezi pesimističtějšími státy, nicméně důvěra v budoucnost převyšuje nedůvěru. Na otázku „jste spíše optimistický nebo pesimistický, pokud jde o budoucnost EU“ odpovědělo 58 % české veřejnosti optimisticky, 40 % pesimisticky a 2 % lidí se nedokázalo vyjádřit. Stejně skupiny, které projevují důvěru v instituci EU, jsou zároveň optimističtější k jejímu dalšímu směřování. **I v hodnocení této otázky došlo ke zvýšení podílu optimistů jak v České republice, tak obecně mezi všemi Evropany.** V případě ČR se jedná o nárůst o 10 p. b., v případě evropského průměru pak nárůst o 5 p. b. Hlavní podíl na zvyšování důvěryhodnosti EU i zvyšování podílu optimistů ohledně její budoucnosti nesou

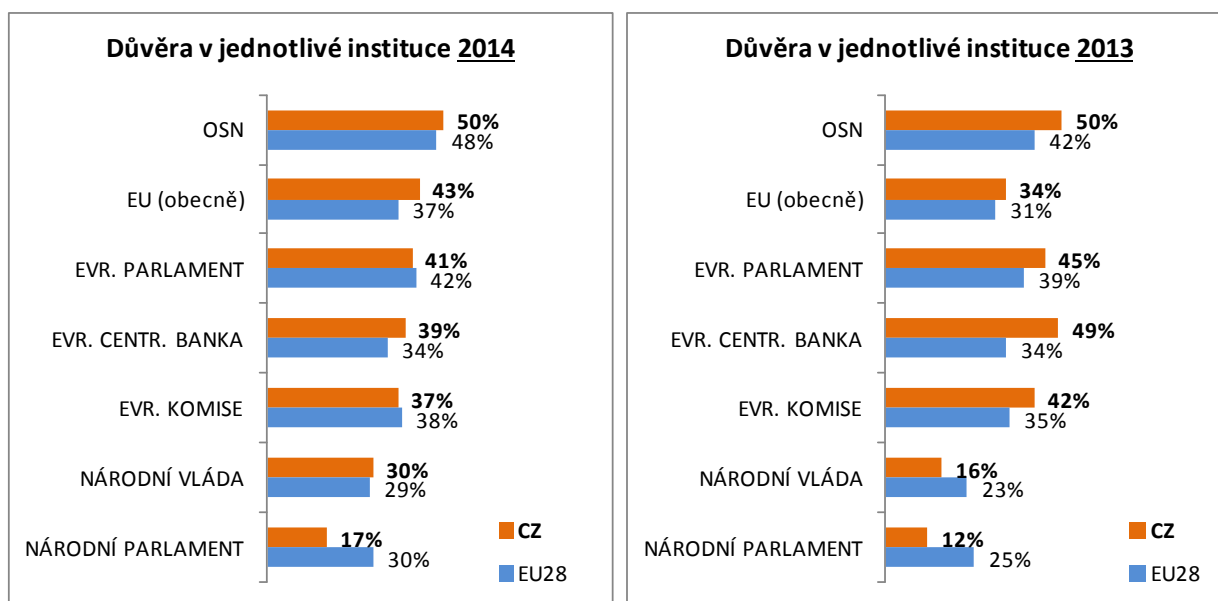
země NČZ13. Obyvatelé zemí nové Evropy jsou EU více nakloněni a věří jí více než obyvatelé původní EU15.

Nejmenší důvěru v Evropskou unii deklarují nikoliv překvapivě Řekové (23 %), obyvatelé Velké Británie (26 %) a také jihoevropských států Itálie a Španělska (30 %). Pod evropským průměrem jsou také země jako Německo a Francie. Naopak země nové Evropy důvěřují EU více – nejvyšší důvěru má EU mezi obyvateli Rumunska (60 %), ale také v pobaltských státech (více než 50 %) nebo Skandinávii. V zásadě stejná je i situace ohledně budoucnosti Evropské unie – nejméně jí do budoucna věří Řekové, Britové, Francouzi a jihoevropské státy jako Itálie či Španělsko. Naopak nejvíce optimisticky hledí do budoucna EU Rumuni, pobaltské a severské státy.

Z výsledků vyplývá skutečnost, že nejméně optimismu a důvěry v Evropskou unii projevují obyvatelé států EU15. Nízká důvěra obyvatel zemí EU15 a především nejlidnatějších zemí (Německo, Velká Británie, Francie, Itálie nebo Španělsko) poněkud snižuje hodnotu pozitivního trendu v hodnocení EU. Obyvatelé těchto největších evropských zemí totiž ve svých názorech spíše stagnují a ke zlepšení u nich příliš nedochází.

2. Důvěra v národní a nadnárodní instituce

V rámci EB82 byla kromě důvěry v samotnou Evropskou unii zkoumána také důvěra v národní instituce a také v různé orgány Evropské unie. Je určitě zajímavé podívat se na rozdíly ve vnímání národních a evropských orgánů, a to jak v České republice, tak v ostatních evropských zemích. Současný stav a situaci zjištěnou v rámci šetření Eurobarometr EB80 v roce 2013 ukazuje následující graf:

Grafy ukazují, nakolik se liší vnímání národních a evropských institucí a také jak se změnilo jejich vnímání od roku 2013. **Nejvyšší důvěru mají Češi (a obecně Evropané) v Organizaci spojených národů.** V roce 2014 i před rokem jí vyslovila důvěru polovina (50 %) české veřejnosti. **Na druhém místě je v tomto seznamu právě Evropská unie.** I když výše bylo řečeno, že důvěra v EU není mezi Čechy ani mezi Evropany příliš vysoká, při porovnání s národními institucemi jsou na tom ty evropské lépe. Ukazuje se zde i výše zmíněné zlepšování situace oproti roku 2013. **Na dalších místech jsou tři orgány EU (Evropský parlament, Evropská centrální banka a Evropská komise), které mají důvěru přibližně 4 z 10 Čechů** a velmi podobného podílu Evropanů. Mezi těmito institucemi nejsou příliš velké rozdíly – předpokládáme, že většina české populace ani neví, jak se liší kompetence a činnost EK a EP. Zajímavostí ovšem je, že zatímco se vnímání samotné EU mezi Čechy zlepšuje, vnímání těchto 3 institucí se mírně zhoršuje (výrazněji mezi Čechy u ECB).

V hodnocení důvěry jsou na posledním místě jak u české veřejnosti, tak obecně mezi Evropany národní vláda a parlament. V České republice jim projevuje důvěru 30 % (vláda), respektive 17 % (parlament) populace. V případě českého parlamentu se v ČR jedná o 29. místo z 34 hodnocených zemí (EU28 + 6 kandidátských zemí). Nižší důvěru v národní parlament mají Slovinci (9 %), Španělé (10 %), Řekové a Bulhaři (14 %). Výsledek České republiky není nijak překvapivý – ve všech sledovaných vlnách EB se Češi v hodnocení národního parlamentu umísťují pravidelně na posledních místech. Mezi Čechy je oproti roku 2013 vidět především zlepšení vnímání národní vlády – což má souvislost s tím, že v době sběru dat EB80 (listopad 2013) vládla úřednická vláda J. Rusnoka, která se příliš vysoké důvěře lidí netěšila. Na podzim 2014 tak vládě důvěřovalo 30 % populace, což je téměř dvojnásobný podíl oproti roku 2013.

ČR se v hodnocení evropských institucí podobá spíše zemím EU15 (menší důvěra v evropské instituce a větší důvěra v národní instituce), zatímco v hodnocení institucí národních spíše zemím NČZ13 (menší důvěra v národní instituce než evropské). Na příkladu hodnocení národního a evropského parlamentu je vidět, že např. v ČR je rozdíl v projevené důvěře 24 p. b., průměr NČZ13 je pak 32 p. b. V případě zemí EU15 je rozdíl mezi důvěrou v národní a evropský parlament jen 7 procentních bodů. **Ovšem ve všech případech má vyšší důvěru parlament evropský než národní.** Jedinou výraznější výjimkou z tohoto pravidla je kandidátská země Turecko – v jeho případě má národní parlament důvěru 50 % populace, zatímco důvěra v EP dosahuje jen 21 % (nejnižší ze všech zkoumaných zemí). Rozdíl je tedy 29 procentních bodů, ale ve prospěch národního parlamentu – takové hodnoty nedosahuje žádná jiná evropská země.

IV. Imigrace

Jedním z témat, kterým se poslední vlna Eurobarometru zabývala, je téma imigrace. Zde je nutné podotknout, že šetření probíhalo na podzim roku 2014, tedy ještě před teroristickými útoky v Paříži, které nálady ohledně imigrace mezi Čechy více vyostřily. Přesto ale musíme konstatovat, že **problém imigrace je českou veřejností vnímán jako velmi závažný a Češi mají k imigraci velmi negativní postoj.** V rámci EB82 byla analyzována otázka: „Řekněte prosím, zda každý z následujících výroků vyvolává ve vás pozitivní, nebo negativní pocity – imigrace občanů z členských států EU / imigrace občanů nečlenských států“. Výsledky za Českou republiku a další územní celky ukazuje následující tabulka:

Tab. 4: Vnímání imigrace v ČR a dalších celcích

Imigrace ze států EU				Imigrace ze států mimo EU			
	Pozitivní pocity	Negativní pocity	Bez odpovědi		Pozitivní pocity	Negativní pocity	Bez odpovědi
CZ	36 %	58 %	6 %	CZ	18 %	74 %	8 %
EU28	52 %	41 %	7 %	EU28	35 %	57 %	8 %
EU15	51 %	42 %	7 %	EU15	35 %	58 %	7 %
NČZ13	55 %	34 %	11 %	NČZ13	35 %	53 %	12 %

Tabulka ukazuje, že imigrace vyvolává v ČR spíše negativní pocity, ať již se jedná o imigraci z členských států EU (negativní pocity 58 %) nebo ještě výrazněji u států mimo EU (negativní pocity 74 %). **V obou případech se ČR umístila na předposledním místě ze sledovaných 28 států.** Horší pocity ohledně imigrace mají jen obyvatelé Litvy. Pozitivnější postoje k imigraci mají severské státy (Švédsko – 82 % pozitivní k imigraci z EU a 72 % k imigraci z vnějšku EU, Finsko – 76 % / 44%, Dánsko 69 % / 42 %), ale také např. Španělsko nebo Portugalsko (shodně 64 % / 48 %). Naopak např. Itálie je na tom s hodnocením imigrace velmi podobně jako ČR – v obou charakteristikách obsazuje 3. příčku od konce s velmi podobným hodnocením jako ČR. Zdůvodnit to lze komplikovanou situací při přijímání uprchlíků z Afriky cestujících přes Středozemní moře, což je problém, který v rámci EU řeší primárně Itálie. Na druhé straně Řecko, které se s imigrací osob také potýká, nevidí v imigrantech až takový problém, jak bychom mohli očekávat. Podíly kladných odpovědí 52 % (imigrace z EU), resp. 23 % (imigrace z vnějšku EU) řadí sice Řecko mezi spíše odmítavé, ale nikoliv mezi ty nejvíce radikální.

Z výše uvedené tabulky je ovšem také vidět jeden velmi zajímavý fakt. **Populace zemí EU15 a NČZ13 mají na imigraci, ať již z EU nebo mimo ni, víceméně podobné názory.** V průměru tedy nelze říci, že by západní Evropa (která má s imigrací větší zkušenosti) měla k imigrantům odlišné postoje než Evropa střední a východní (která s imigranty takové zkušenosti nemá). Populace států, o kterých se říká, že mají problémy s imigrací, se ohledně tohoto problému ale nevyjadřují jednotně a existují mezi nimi dosti výrazné rozdíly.

Porovnání některých států s velkými podílem imigrantů v populaci přináší následující tabulka:

Tab. 5: Porovnání postojů ohledně imigrace – západní Evropa

Pozitivní názory na imigraci	D-W	D-E	SE	DK	FR	UK	NL	BE
Imigrace z EU	53%	41%	82%	69%	51%	43%	62%	51%
Imigrace mimo EU	31%	22%	72%	42%	35%	38%	46%	30%

U Německa tabulka jasně ukazuje rozdíly mezi starými (D-W) a novými (D-E) spolkovými zeměmi, přičemž západní Němci mají k imigraci pozitivnější vztah než ti východní. Stejně tak je rozdíl např. mezi sousedními státy Nizozemskem a Belgií. Obě země mají početnou přistěhovaleckou komunitu, přitom jsou ale postoje u Nizozemců daleko pozitivnější než v případě Belgičanů.

Nicméně je vidět, že i když jsou v některých západních zemích sympatie k imigraci nižší než v jiných, zdaleka nedosahují negativních hodnot zjištěných v ČR. **I když v České republice nejsou s nejpočetnějšími skupinami imigrantů spojovány žádné závažné problémy, Češi se k problému staví velmi negativně. Nicméně v zásadě se tak nerozhodují na základě nějaké osobní zkušenosti** (viz výše komentovaný problém přistěhovalectví – osobně jej vidí jako problém 3 %, ovšem pro EU je to problém podle 28 % Čechů), ale spíše na základě informací z médií. **Existují dosti významné rozdíly ve vnímání imigrace podle sociodemografických charakteristik. V téměř žádné skupině sice nepřevažuje pozitivní hodnocení nad negativním** (výjimkou jsou jen studenti v otázce imigrantů z EU – 54 %), nicméně starší osoby, lidé s nižším vzděláním či nižším socioekonomickým statutem, a tedy také osoby s negativním postojem k EU a ti, kteří jí nedůvěřují, mají k imigrantům výrazně negativnější postoje než mladí lidé, lidé s vyšším vzděláním a vyšším socioekonomickým statutem.

Celkově je však postoj populace ČR k imigraci velmi negativní, a to především k imigraci osob ze států mimo EU. Domníváme se, že se jedná především o negativní pocity k imigrantům muslimského vyznání. Z jiných národních šetření vyplývá, že postoje k nejpočetnějším minoritám (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci) nejsou mezi Čechy tak negativní jako k osobám z islámských zemí. Po teroristických útocích z Paříže a také po aktivizaci skupin jako PEGIDA (Německo) nebo IVČRN (Česká republika), které jsou mediálně dosti známé, je možné, že se společnost v tomto směru ještě více polarizuje, a postoje k imigraci se tak ještě zhorší.

Další otázkou zaměřenou na imigraci bylo zjišťováno, zda by se *měla podniknout další opatření k boji proti nezákonnému přistěhovalectví lidí ze zemí mimo EU.* **I v tomto ohledu patří Češi mezi nejprísňější obyvatele EU28. Pro zavedení opatření k boji proti nelegální imigraci se celkem vyslovilo 90 % populace.** Větší podíl než v ČR je jen mezi Řeky, Italy, Kyprany a Maltany. Evropský průměr je v tomto případě 82 %. Naprostá většina zemí podporuje přísnější opatření v boji proti nelegálnímu přistěhovalectví.

Součástí otázky také bylo, zda se mají problematikou imigrace a boji s nelegálními přistěhovanci věnovat spíše národní státy, Evropská unie, nebo by se problém měl řešit na obou úrovních. Zde již je situace mezi jednotlivými zeměmi různá – je přirozené, že populace, které EU příliš nevěří, dávají přednost národním vládám (Velká Británie, Řecko), naopak například Švédové nebo obyvatelé Beneluxu dávají větší důvěru EU. **Češi se v tomto ohledu řadí do průměru – přibližně třetina populace by problém boje s nelegální imigrací řešila na úrovni EU (35 %), třetina na úrovni národní (31 %) a čtvrtina (24 %) uvádí kombinaci obou úrovní.**

Existuje také značný rozdíl mezi postoji k imigraci ze členských států EU a hodnocením výroku, že „každý občan EU má právo žít / pracovat kdekoli v EU“. Tento výrok podporuje více než 70 % české veřejnosti. Dostáváme se tak k rozporu s výše uvedenými tvrzeními. Pokud se člověk, který se do ČR chce přistěhovat nebo zde pracovat, označí jako imigrant (i když je z členského státu EU), vzbudí okamžitě u české veřejnosti velmi negativní emoce. Nicméně právo obyvatel členských států svobodně se pohybovat (pracovat, bydlet) v Unii je na druhé straně většinou české (a obecně evropské) veřejnosti přijímáno velmi kladně. **Vysvětlení tohoto jevu spatřujeme především ve velmi negativní konotaci pojmu „imigrant“, který nejspíše v lidech vzbuzuje dojem nevzdělané a potenciálně problémové osoby, bez vazby na kulturu země, do které se stěhuje.**